

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ, КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВА
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

О. Б. Жильцов
О. Б. Жильцов

«01» *вересня* 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
УКРАЇНСЬКІ СТУДІЇ:
КУЛЬТУРА УСНОГО І ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ (українська)

для студентів

освітньої програми
022.00.01 Графічний дизайн

рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)
галузь знань: 02 Культура і мистецтво
спеціальність: 022 Дизайн

Київ-2023

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

**Факультет української філології, культури і мистецтва
Кафедра української мови**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор

з науково-методичної та навчальної роботи

Олексій ЖИЛЬЦОВ

«   »   2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**Українські студії: Культура усного і писемного мовлення (українська)
для студентів**

Спеціальність: 022 Дизайн

Освітня програма: 022.00.02 Графічний дизайн

Освітній рівень: першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Київ – 2022

Розробник:

Олена Остапченко, старший викладач кафедри української мови Київського університету імені Бориса Грінченка

Викладач:

Олена Остапченко, старший викладач кафедри української мови Київського університету імені Бориса Грінченка

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри української мови.

Протокол № 2 від 02 вересня 2022 р.

Завідувач кафедри української мови
доктор філологічних наук, професор

Михайло ВІНТОНІВ

Структура програми типова.

Години відповідають навчальному плану.

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми

022.00.02 Графічний дизайн

«___» _____ 2022 р.

Гарант освітньої програми

О. Ю. Михалева

Робочу програму перевірено

«___» _____ 2022 р.

Заступник декана з науково-методичної
та навчальної роботи

Світлана ГОРОБЕЦЬ

Пролонговано:

на 20__/20__ н. р. (Вінтонів М.О.), «30»серпня 2023р., протокол №9.

на 20__/20__ н. р. _____ (_____), «___» ____ 20__ р., протокол №__.

на 20__/20__ н. р. _____ (_____), «___» ____ 20__ р., протокол №__.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
<i>«Українські студії»</i>		
<i>Вид дисципліни</i>	<i>обов'язкова</i>	
<i>Мова викладання, навчання та оцінювання</i>	<i>українська</i>	
<i>Загальний обсяг кредитів і годин</i>	<i>6/180</i>	
<i>Курс</i>	<i>1</i>	
<i>Семестр</i>	<i>1</i>	
<i>Кількість змістових модулів з розподілом:</i>	<i>6</i>	
<i>Обсяг кредитів</i>	<i>6</i>	
<i>Обсяг годин, у тому числі:</i>	<i>180</i>	
<i>Аудиторні</i>	<i>84</i>	
<i>Модульний контроль</i>	<i>12</i>	
<i>Семестровий контроль</i>	<i>30</i>	
<i>Самостійна робота</i>	<i>54</i>	
<i>Форма семестрового контролю</i>	<i>екзамен</i>	
<i>Змістовий модуль «Культура усного і писемного мовлення (українська)»</i>		
<i>Курс</i>	<i>1</i>	
<i>Семестр</i>	<i>1</i>	
<i>Кількість змістових модулів з розподілом:</i>	<i>2</i>	
<i>Обсяг кредитів</i>	<i>2</i>	
<i>Обсяг годин, у тому числі:</i>	<i>60</i>	
<i>Аудиторні</i>	<i>28</i>	
<i>Модульний контроль</i>	<i>4</i>	
<i>Семестровий контроль</i>	<i>10</i>	
<i>Самостійна робота</i>	<i>18</i>	
<i>Форма семестрового контролю</i>	<i>екзамен</i>	

2. Мета навчальної дисципліни:

формування української громадянської ідентичності шляхом підвищення ролі української мови як національної цінності; поглиблення системного уявлення студентів про усне і писемне українське мовлення; формування українськомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців.

Під час практичних занять, індивідуальної навчально-дослідницької та самостійної роботи студенти, майбутні фахівці набувають таких програмних компетентностей (згідно з матрицею відповідності програмних компетентностей компонентам освітньо-професійної програми 022.00.02 Графічний дизайн):

Інтегральна: Здатність розв'язувати спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі дизайну, виявляти структурні й функціональні зв'язки на основі комплексного художньопроектного підходу.

Загальні компетентності:

ЗК 1 Світоглядна: наявність ціннісно-орієнтаційної позиції, здатність розуміти та дотримуватися морально-етичних норм поведінки, загальнокультурна ерудиція, широке коло інтересів, розуміння значущості для власного розвитку історичного досвіду людства, розуміння сутності і соціальної значущості майбутньої професії, збереження національних духовних традицій, розуміння переваг здорового способу життя та прийняття їх як власних цінностей.

ЗК 2 Громадянська: здатність до реалізації прав і обов'язків громадянина України, здатність робити свідомий соціальний вибір та застосовувати демократичні технології прийняття рішень, повага до Батьківщини, народу, держави, її символіки, традицій, мови, уміння діяти із соціальною відповідальністю та громадською свідомістю, здатність цінувати і поважати національну своєрідність та мультикультурність.

ЗК 3 Комунікативна: здатність до міжособистісного спілкування, емоційної стабільності, толерантності, здатність працювати в команді (творчому колективі), вільне володіння українською мовою відповідно до норм культури мовлення, основами спілкування іноземними мовами, навички використання комунікаційних технологій.

ЗК 4 Інформаційна: здатність до самостійного пошуку та оброблення інформації з різних джерел для розгляду конкретних питань, здатність до ефективного використання інформаційних технологій у соціальній та професійній діяльності, володіння інформацією щодо об'єктивного стану ринку дизайнерських послуг.

ЗК 5 Науково-дослідницька: здатність виконувати навчально дослідні завдання на основі аналітико-синтетичної мисленнєвої діяльності, володіння науково-дослідними методами у сфері мистецтвознавства та дизайну, обізнаність в особливостях проектної діяльності, готовність до її реалізації, критична обізнаність та інтелектуальна чесність. здатність до нестандартних рішень типових задач і здатність вирішувати нестандартні завдання.

ЗК 6 Самоосвітня: здатність до самостійної пізнавальної діяльності, самоорганізації та саморозвитку, спрямованість на розкриття особистісного творчого потенціалу та самореалізацію, прагнення до особистісно-професійного лідерства та успіху.

ЗК 7 Універсальна: здатність до планування та розподілу часу; здатність виявляти, ставити і вирішувати проблеми; здатність застосовувати знання на практиці.

Мета курсу реалізується завдяки виконанню певних **завдань:**

- удосконалити культуру усного та писемного мовлення, оволодіння орфоепічними, графічними, лексичними, морфологічними, синтаксичними, стилістичними, орфографічними та пунктуаційними нормами сучасної української літературної мови;
- збагатити словник термінологічною та фаховою лексикою;
- сформувати навички комунікативно виправданого використання засобів мови з дотриманням етикету професійного спілкування;
- сформувати стійкий позитивний мотиваційний інтерес до майбутньої практичної діяльності;
- виробити навички самоконтролю за дотриманням норм культури усного й писемного мовлення у процесі фахової комунікації;
- формувати світоглядні принципи мовної особистості, виховувати повагу до рідної мови, почуття особистої відповідальності за власну мовну поведінку і стан мовленнєвої культури суспільства.

3. Програмні результати навчання за дисципліною:

ПРН 1 Сформованість світогляду, активної громадянської позиції, загальної культури. Здатність робити свідомий соціальний вибір та застосовувати демократичні технології прийняття рішень.

ПРН 2 Здатність до міжособистісного спілкування, емоційної стабільності, толерантності. Уміння працювати в команді (творчому колективі). Вільне володіння українською мовою відповідно до норм культури мовлення, основами спілкування іноземними мовами.

ПРН 3 Здатність до ефективного використання інформаційних технологій у соціальній та професійній діяльності.

ПРН 4 Здатність до науково-дослідницької діяльності у галузі дизайну. Мисленнєва активність, творчий підхід у вирішенні нестандартних завдань.

ПРН 5 Готовність до планування та організації дизайнерської діяльності, здійснення мистецьких і виставкових проєктів. Здатність до самоорганізації.

ПРН 6 Здатність застосовувати у практичній дизайнерській діяльності знання з історії мистецтв щодо напрямів, течій і стилів. Спроможність інтерпретувати й модифікувати авторські прийоми провідних дизайнерів. Здатність володіти фаховою термінологією, теорією і методикою дизайну.

ПРН 7 Здатність до проєктного мислення та проєктування оригінальних дизайнерських програм і проєктів.

4. Структура навчальної програми

№ п/п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин				
		Разом	Лекційн	Прак- тичні	Само- стійна робота	Модульн контроль
Змістовий модуль I						
Культура усного мовлення як чинник творення лінгвального (фахового) простору						
1.	Тема 1. Вступ. Походження та розвиток української мови. Українська літературна мова на сучасному етапі	3	-	2	1	
2.	Тема 2. Функціонально-стилістична диференціація української мови як основа культури фахової мови	2	-	1	1	
3.	Тема 3. Культура фахового спілкування. Комунікативні якості мовлення	2	-	1	1	
4.	Тема 4. Виразність усного мовлення фахівця. Техніка усного мовлення	4	-	2	2	
5.	Тема 5. Орфоепічна та акцентуаційна грамотність як складник мовленнєвої культури фахівця	3	-	2	1	
6.	Тема 6. Культура публічної монологічної мови. Публічний виступ як різновид мовленнєвої діяльності	3	-	2	1	
7.	Тема 7. Культура професійної діалогічної мови	3	-	2	1	
8.	Тема 8. Етика дискусивно-полемічного мовлення. Технології комунікативного впливу	2	-	1	1	
9.	Тема 9. Мовний етикет як складник культури мовлення фахівця. Гендерні та вікові аспекти спілкування	2	-	1	1	
	<i>Разом (I змістовий модуль)</i>	26	-	14	10	2
Змістовий модуль II.						
Культура писемного мовлення як чинник творення лінгвального (фахового) простору						
10.	Тема 10. Динаміка мовної норми і проблеми кодифікації	2	-	2	1	
11.	Тема 11. Український правопис у контексті мовних інновацій	4	-	2	1	
12.	Тема 12. Лексична і фразеологічна правильність мовлення	6	-	4	2	
13.	Тема 13. Граматична парадигма в лінгвальній культурі фахівця	6	-	4	2	
14.	Тема 14. Синтаксичні аспекти культури мовлення	4	-	2	2	
	<i>Разом (II змістовий модуль)</i>	24	-	14	8	2
	Семестровий контроль	10				
	<i>Разом за навчальним планом (весь курс)</i>	60	-	28	18	4

5. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

Культура усного мовлення як чинник творення

лінгвального (фахового) простору

Практичне заняття № 1

Тема 1: Вступ. Походження та розвиток української мови.

Українська літературна мова на сучасному етапі

Основні питання теми:

Українська мова – національна мова українського народу, одна з форм вияву національної культури. Місце української мови серед мов світу.

Походження української мови. Основні концепції у питанні про зародження і розвиток української мови як окремої слов'янської. Мова і писемність Київської Русі. Періоди становлення української мови (за Ю Шевельовим). Національна літературна мова: нова (19-е – початок 20-го ст.), сучасна (20-е ст.). Роль І. Котляревського і Т. Шевченка у розвитку української літературної мови. Історія лінгвоциду. Основні тенденції розвитку української літературної мови на сучасному етапі. Білінгвізм соціальний та індивідуальний. Мовна політика в Україні. Державний статус української мови. Функції державної мови.

Форми національної мови: літературна мова, територіальні діалекти, соціальні діалекти, просторіччя. Ознаки літературної мови: унормованість, кодифікованість, багатофункціональність, стилістична диференціація, наддіалектність, високий ступінь престижності. Усна і писемна форми літературної мови.

Значення територіальних діалектів для розвитку літературної мови.

Літературна мова і соціальні діалекти (жаргон, сленг).

Основні поняття теми: *індоєвропейська мовна сім'я, слов'янська мовна група, підгрупа, праслов'янська етномовна спільність, праслов'янська мова-основа, старослов'янська мова, руська мова, глаголиця, кирилиця, національна мова, літературна мова, державна мова, мовна політика, лінгвоцид, двомовність (білінгвізм), функції мови, територіальний діалект, соціальний діалект, жаргон, сленг, унормованість, кодифікованість, багатофункціональність, стилістична диференціація, наддіалектність.*

Рекомендовані джерела:

Основні: 1, 2, 3, 4, 5.

Додаткові: 8, 23, 28, 31. 36, 38, 43, 44, 52, 53.

Практичне заняття № 2

Тема 2. Функціонально-стилістична диференціація української мови

як основа культури фахової мови

Основні питання теми:

Стилістична система сучасної української мови.

Характеристика функціональних стилів і підстилів мовлення. Взаємозв'язок і взаємодія стилів.

Мовленнєві жанри функціональних стилів.

Мовні і жанрові особливості, текстові норми наукового та офіційно-ділового стилів.

Експресивні різновиди (стилі) мовлення: нейтральний, урочистий, офіційний, фамільярний, інтимно-ласкавий, гумористичний, сатиричний.

Поняття про ідіостиль, ідіолект.

Основні поняття теми: функціональний стиль мовлення, підстиль, функціональні особливості стилів мовлення. стилістика, офіційно-діловий стиль, розмовний стиль, науковий стиль, епістолярний стиль, конфесійний стиль, художній стиль, публіцистичний стиль, стиль медіа, стилістичний ресурс, експресивні стилі.

Рекомендовані джерела:

Основні: 1, 2, 3. 4. 5.

Додаткові: 22, 28, 30, 33. 42.

Практичне заняття № 3

Тема 3. Культура фахового спілкування.

Комунікативні якості мовлення

Основні питання теми:

Культура мови і культура мовлення особистості.

Комунікативна та мовна компетенції фахівця.

Комунікативні якості мовлення: правильність, змістовність, логічність, точність, стислість, чистота, доречність, достатність, виразність, багатство.

Основні поняття теми: культура мови, культура мовлення, комунікативні якості мовлення: правильність, змістовність, логічність, точність, чистота, доречність, достатність, виразність, багатство.

Рекомендовані джерела:

Основні: 1, 2, 3. 4, 5.

Додаткові: 24, 28, 30, 32, 42.

Практичне заняття № 4

Тема 4. Виразність усного мовлення фахівця.

Техніка усного мовлення

Основні питання теми:

Виразність як невід'ємна частина культури мовлення, уміння застосовувати виражальні засоби звукового мовлення з метою комунікативного впливу.

Техніка усного мовлення – комплекс навичок правильного фонаційного дихання, оптимального голосотворення, чіткої дикції, що забезпечує якісне усне спілкування. Тренування фонаційного дихання. Постановка голосу. Нормована артикуляційна база як основа правильної літературної вимови і чіткої дикції.

Засоби ритміко-інтонаційної організації мовленнєвого потоку: інтонація, логічні та психологічні паузи, логічний наголос. Інтонація та її компоненти: мелодика, темп, тембр мовлення, інтенсивність мовлення, фразовий наголос.

Основні поняття теми: виразність мовлення, техніка мовлення, артикуляційна база, фонаційне дихання, голос, якості голосу, сугестивність голосу, дикція, інтонація, пауза, логічний наголос, темп мовлення, тембр голосу, тембр мовлення, засоби логіко-емоційної виразності, партитура тексту.

Рекомендовані джерела:

Основні: 1, 2, 3, 4, 5.

Додаткові: 7, 17, 20, 21, 26, 28, 29, 39, 40.

Практичне заняття № 5

Тема 5. Орфоепічна та акцентуаційна грамотність як складник мовленнєвої культури фахівця

Основні питання теми:

Фізіолого-артикуляційний аспект звукового мовлення. Основні орфоепічні норми української мови. Особливості вимови голосних і приголосних звуків, звукосполучень, слів іншомовного походження. Засоби милозвучності мовлення.

Наголос як фонетичне явище. Типи наголосу: словесний, логічний, емпатичний. Роль і характер українського словесного наголосу. Наголос основний і побічний. Подвійний наголос у слові. Норми наголошування в українській літературній мові.

Орфоепічні словники.

Основні поняття теми: мовленнєвий апарат, орфоепічні норми, словесний наголос, норми наголошування.

Рекомендовані джерела:

Основні: 1, 2, 3, 4, 5.

Додаткові: 5, 7, 17, 20, 21, 26, 28, 29, 30, 39, 45, 46.

Практичне заняття № 6

Тема 6. Культура публічної монологічної мови. Публічний виступ як різновид мовленнєвої діяльності

Основні питання теми:

Види, форми та правила усного професійного спілкування.

Публічний виступ як різновид фахової мовленнєвої діяльності.

Модуси публічного виступу: логос, етос, пафос.

Етапи підготовки до публічного виступу.

Стратегія і тактика публічного виступу.

Мета публічного виступу: інформування чи переконання (поінформувати, навчити, розважити, заохотити, переконати, презентувати себе).

Аналіз аудиторії. Ознаки аудиторії: соціально-демографічні, соціально-психологічні, формально-ситуативні. Портрет аудиторії: її мотиви, інтереси, установки.

Вибір теми, розроблення предмету промови.

Методи підготовки: вивчення першоджерел, збирання матеріалу, виписки, зберігання інформації.

Короткі форми запису прочитаного: складання конспекту, тез, плану.

Структура промови. Види, функції, різновиди прийомів вступу та завершення виступу. Особливості

композиції основної частини. Аргументація: структура та види. Сильні та слабкі аргументи. Коректні й некоректні прийоми аргументації.

Способи інтеграції структурних компонентів тексту: прийоми когезії, проспекція, ретроспекція. Робота над стилем та логікою тексту. Риторичні засоби та їх роль в усному мовленні фахівця.

Прийоми встановлення контакту з аудиторією. Засоби активізації слухачів: прийом співпереживання, прийом парадоксальної ситуації, формування проблемного питання, апеляція до інтересів слухачів, до подій, часу, місця, до авторитету. Гумористична ремарка.

Зовнішня культура комунікації. Невербальні засоби комунікативного впливу: вигляд, міміка, зоровий контакт, кінесика, паралінгвістичні чинники. Обставини спілкування: мета, кількість учасників, специфіка аудиторії, місце комунікації. Зони комунікації.

Основні поняття теми: публічний виступ, модуси публічного виступу, логос, етос, пафос, риторична формула, закони риторики, концептуальний закон, стратегічний закон, закон моделювання аудиторії, тактичний закон, мовленнєвий закон, закон ефективної комунікації, системно-аналітичний закон, етапи діяльності промовця, стратегія підготовки промови, тактика виступу, прийоми суперечки, доповідь, промова, когезія, структура промови, вступ, основна частина, теза, аргумент, заключна частина промови, невербальні засоби впливу на комунікантів.

Рекомендовані джерела:

Основні: 1, 2, 3, 4, 5.

Додаткові: 9, 15, 16, 22, 24, 25, 27, 49.

Практичне заняття № 7

Тема 7. Культура професійної діалогічної мови

Основні питання теми:

Сутність і специфіка професійної діалогічної мови.

Ділова бесіда як різновид професійної діалогічної мови.

Розробка стратегії ведення бесіди.

Прийоми активізації уваги слухачів.

Модель та характерні особливості ділової телефонної розмови.

Етика інтернет-спілкування.

Основні поняття теми: конструктивний діалог, полілог, ділова нарада, службова бесіда, телефонна ділова розмова, інтернет-спілкування, дискусія, диспут, дебати, полеміка.

Рекомендовані джерела:

Основні: 1, 2, 3, 4, 5.

Додаткові: 22, 24, 25, 27, 35.

Практичне заняття № 8

Тема 8. Етика дискусивно-полемічного мовлення.

Технології комунікативного впливу

Основні питання теми:

Суперечка як основа дискусивно-полемічної мови. Поняття суперечки. Пропонент та опонент. Стратегія суперечки. Етапи суперечки. Види суперечки: за метою та цілями, за соціальним призначенням.

Полемічні прийоми: коректні та некоректні.

Прийоми встановлення контакту з аудиторією. Техніка відповідей на питання, нейтралізації заперечень.

Специфіка форм дискусивно-полемічного спілкування (дискусія, диспут, дебати, полеміка).

Маніпулятивні техніки та протистояння маніпуляціям у спілкуванні.

Лінгвістичні та екстралінгвальні чинники сугестивного впливу. Сугестивність голосу комуніканта як властивість захоплювати слухачів та впливати на їхні емоції, поведінку чи стан.

Етика дискусивно-полемічного спілкування.

Основні поняття теми: еристика, дискусія, диспут, дебати, полеміка, маніпуляція, сугестивний вплив.

Рекомендовані джерела:

Основні: 1, 2, 3, 4, 5.

Додаткові: 22, 24, 25, 27, 35.

Практичне заняття № 9

Тема 9. Мовний етикет як складник культури мовлення фахівця.

Гендерні та вікові аспекти спілкування

Основні питання теми:

Особливості українського мовленнєвого етикету. Мовленнєвий етикет ділового спілкування. Мовні моделі звертання, ввічливості, вибачення, погодження тощо.

Мовний етикет академічного навчального середовища.

Гендерний аспект фахового спілкування. Гендерні характеристики комунікативної поведінки. «Чоловічий» і «жіночий» типи слухання. Фемінітиви і маскулінітиви в українській мові XXI ст.

Дискусійні питання мовного гендеру: тенденція до фемінізації сучасної української мови; боротьба з мовним сексизмом; стратегії фемінізації та нейтралізації як основні чинники творення гендернотолерантної мови.

Вікові аспекти спілкування. Молодіжний сленг. Студентський жаргон.

Основні поняття теми: мовленнєвий етикет, мовленнєва етикетна модель, гендерні характеристики комунікації, фемінізація, фемінітив, маскулінітив, гендернотолерантна мова, сленг, жаргон.

Рекомендовані джерела:

Основні: 1, 2, 3, 4, 5.

Додаткові: 4, 6, 14, 34, 35.

Змістовий модуль II.

Культура писемного мовлення як чинник творення лінгвального (фахового) простору

Практичне заняття № 10

Тема 10. Динаміка мовної норми і проблеми кодифікації

Основні питання теми:

Мовна норма як одне з основних понять культури мовлення.

Традиційність і стабільна гнучкість мовної норми. Варіантність мовної норми.

Система мовних норм: орфоепічні, акцентуаційні, лексико-фразеологічні, морфологічні, синтаксичні, графічні, орфографічні, пунктуаційні, стилістичні.

Причини порушення мовних норм.

Особливості фіксації мовних норм у правописі, словниках, довідниках, підручниках та посібниках з української мови.

Сучасні лінгвістичні словники.

Мовний пуризм і питання норми. Позитивні і негативні риси мовного пуризму. Проблема добору питомих українських відповідників до новітніх англізмів у сучасному українськомовному фаховому дискурсі.

Основні поняття теми: мовна норма, варіантність мовної норми, система норм, фіксація норм, кодифікація, мовний пуризм.

Рекомендовані джерела:

Основні: 1, 2, 3, 4, 5.

Додаткові: 12, 30, 32, 42, 47.

Практичне заняття № 11

Тема 11. Український правопис у контексті мовних інновацій

Основні питання теми:

Графіка української мови, її склад: алфавіт, діакритичні знаки, розділові знаки. Стислий огляд історії української графіки.

Українська орфографія. Принципи української орфографії.

Нова редакція українського правопису.

Складні випадки написань: фонетичні орфограми (уживання апострофа, знака м'якшення; ненаголошені *e, u, o*; спрощення в групах приголосних, подвоєння і подовження приголосних, чергування голосних і приголосних звуків, відображення звукових змін на письмі). Правопис слів іншомовного походження. Правила вживання великої літери у власних назвах. Правопис префіксів і суфіксів. Правопис *не-, ні-* з різними частинами мови. Написання складних слів разом і через дефіс.

Основні поняття теми: графіка, графічна система, графема, буква, принципи української орфографії, орфограма.

Рекомендовані джерела:

Основні: 1, 2, 3, 4, 5.

Додаткові: 7, 11, 19, 27, 28, 48.

Практичне заняття № 12

Тема 12. Лексична та фразеологічна правильність мовлення

Основні питання теми:

Лексичні норми наукового та офіційно-ділового стилів.

Власне українська та іншомовна лексика у професійному мовленні.

Точність мовлення і синонімія. Вибір синоніма із синонімічного ряду. Перифрази. Евфемізми.

Особливості використання загальноживаної (стилістично нейтральної) і стилістично забарвленої

лексики.

Чистота мовлення і вживання просторічної, жаргонної, діалектної лексики.

Точність наукового мовлення. Особливості вживання термінів, професіоналізмів, фразеологізмів. Номенклатурні назви в професійному мовленні.

Пароніми та омоніми у професійному мовленні. Труднощі вживання паронімів. Міжмовні (російсько-українські) омоніми і пароніми.

Типові лексичні помилки: уживання слів у невласивому значенні; неточність у виборі синонімів; сплутування паронімів, омонімів, багатозначних слів; порушення норм лексичної, граматичної та стилістичної сполучуваності; мовна надмірність (багатослів'я, плеоназм, тавтологія, дублювання); мовна недостатність (втрата в тексті слів, що призводить до спотворення змісту висловлювання); невмотивоване вживання діалектизмів, жаргонізмів, варваризмів, просторіччя, чужомовної лексики (росіянізмів, англізмів).

Фразеологічні норми. Типові порушення фразеологічної точності: калькування висловів з інших мов замість добору питомих українських відповідників; незнання точного значення фразеологізму, його експресивно-стилістичних особливостей, сфери вживання; невмотивована трансформація складу фразеологізму, підміна слів.

Основні поняття теми: лексичні ресурси, лексичні норми, терміни, професіоналізми, номенклатурна назва, мовне кліше, іншомовна лексика, синоніми, омоніми, антоніми, пароніми, перифрази, евфемізми, плеоназм, тавтологія, фразеологізм, лексична помилка, фразеологічна помилка.

Рекомендовані джерела:

Основні: 1, 2, 3, 4, 5.

Додаткові: 2, 3, 4, 5, 10, 27, 28, 30, 32, 33, 41.

Практичне заняття № 13

Тема 13. Граматична парадигма в лінгвальній культурі фахівця

Основні питання теми:

Особливості використання граматичних форм іменників у фаховому мовленні (категорії роду, числа, відмінка). Труднощі словозміни іменників.

Прикметники у фаховому дискурсі: ступені порівняння, відмінювання.

Стильові норми використання займенників.

Особливості використання числівників: відмінювання, зв'язок з іменниками.

Мовні формули на позначення часу.

Особливості використання дієслівних форм (особових форм, дієприкметників, дієприслівників, безособових форм на *-но*, *-то*).

Особливості використання прислівників, їх правопис.

Прийменникові конструкції у професійному мовленні. Труднощі у вживанні прийменників, сполучників, часток.

Основні поняття теми: граматична категорія, граматична форма, словоформа, словозміна, частини мови, іменник, прикметник, числівник, займенник, дієслово, прислівник, службові частини мови, граматична помилка.

Рекомендовані джерела:

Основні: 1, 2, 3, 4, 5.

Додаткові: 4, 5, 10, 18, 27, 30, 33.

Практичне заняття № 14

Тема 14. Синтаксичні аспекти культури мовлення

Основні питання теми:

Синтаксичні особливості текстів різних стилів.

Порядок слів у реченні.

Зв'язок присудка з підметом (координація).

Складні випадки дієслівного керування.

Особливості вживання у фаховому мовленні ускладнених речень (з однорідними членами, відокремленими членами, звертаннями, вставними конструкціями).

Особливості вживання у фаховому мовленні складних речень.

Складні випадки пунктуації.

Типові граматичні помилки в оформленні речень з дієприслівниковими зворотами, конструкції зі спільним додатком, «нанизування відмінків».

Основні поняття теми: речення, словосполучення, член речення, підмет, присудок, додаток, означення, обставина, дієприслівниковий зворот, керування, координація, пунктуація.

Рекомендовані джерела:

Основні: 1, 2, 3, 4, 5.

Додаткові: 4, 5, 9, 10, 27, 30, 33.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1 Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль I		Модуль II	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування практичних занять	1	9	9	5	5
Робота на практичному занятті	10	9	90	5	50
Виконання завдань для самостійної роботи	5	9	45	5	25
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25
	Разом		169		105
Максимальна кількість балів: 294					
Розрахунок коефіцієнта (за 100-бальною системою): $274/100=2,74$					
Розрахунок коефіцієнта (за 60-бальною системою): $274/60=4,56$					
Екзамен	40				

6.2 Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

Карта самостійної роботи студента

Зміст завдання	Максимальна к-сть балів за виконання завдання
Змістовий модуль I. Культура усного мовлення як чинник творення лінгвального (фахового) простору	
<p>Тема 1. Вступ. Походження та розвиток української мови. Українська літературна мова на сучасному етапі (1 год.)</p> <p>Завдання: Скориставшись рекомендованими джерелами, Інтернет-ресурсами, підготуйте проект за темою (перелік тем додається): тези до теми (обсяг до 1 стор. тексту); презентацію (12 – 15 слайдів за програмними ресурсами PowerPoint, Prezi, Slideboom та ін.); підготуйтеся до виступу з повідомленням на практичному занятті (регламент – до 7 хв).</p>	5
<p>Тема 2. Функціонально-стилістична диференціація української мови як основа культури фахової мови (1 год.)</p> <p>Завдання: Виконання вправ, тестових завдань (за електронними ресурсами).</p>	5
<p>Тема 3. Культура фахового спілкування. Комунікативні якості мовлення (1 год.)</p> <p>Завдання: Виконання вправ, тестових завдань (за електронними ресурсами).</p>	5
<p>Тема 4. Виразність усного мовлення фахівця. Техніка усного мовлення (2 год.)</p> <p>Завдання: Користуючись рекомендованими джерелами та Інтернет-ресурсами, доберіть 5 – 10 вправ для розвитку фонаційного дихання та артикуляційної гімнастики; відпрацюйте їх виконання і підготуйтеся до демонстрації на практичному занятті в аудиторії; доберіть 3 – 4 скоромовки (чистомовки), які формують певні орфоепічні норми, досконало розучіть їх і підготуйтеся до виконання на практичному занятті в аудиторії; складіть партитуру і підготуйтеся до виразного читання текстів (різних стилів і жанрів) із дотриманням орфоепічних норм та правил ритміко-інтонаційної організації мовлення (тренінг з техніки усного мовлення).</p>	5
<p>Тема 5. Орфоепічна та акцентуаційна грамотність як складник мовленнєвої культури фахівця (1 год.)</p> <p>Завдання: серед ресурсів відеохостингу YouTube та ін. знайдіть два-три відеозаписи художнього читання у виконанні професійних читців чи акторів або промов публічних людей; проаналізуйте виконання з погляду відповідності критеріям виразного усного мовлення: орфоепічної правильності, чіткої дикції, відповідного інтонування;</p>	5

<p>за допомогою програмних засобів для проведення відео-та аудіо-конференцій (Skype та ін.) прослухайте усні висловлювання студентів своєї групи, декламування ними віршів, читання прозових текстів; проаналізуйте записи щодо дотримання орфоепічних норм, вимог до милозвучності мовлення;</p> <p>за допомогою Web-камери запишіть своє виконання скоромовок (чистомовок), які формують певні орфоепічні норми, інших текстів і проаналізуйте його за критеріями дотримання орфоепічних норм, чіткості дикції, чистоти мовлення;</p> <p>надішліть свій запис вкладеними файлом на електронну адресу своєї групи для взаємоаналізу;</p> <p>проаналізуйте виконання скоромовок студентами вашої групи за тими ж критеріями; підготуйтеся до повідомлення про результати свого аналізу на практичному занятті;</p> <p>сформулюйте поради стосовно виправлення порушень мовлення, орфоепічних вад (тренінг з техніки усного мовлення).</p>	
<p>Тема 6. Культура публічної монологічної мови. Публічний виступ як різновид мовленнєвої діяльності (1 год.)</p> <p>Завдання (на вибір):</p> <p>1) складіть текст дорадчої промови за вашим фахом (обсягом 200 – 250 слів), запишіть план і тези тексту; підготуйтеся до її виголошення на практичному занятті; проаналізуйте свій виступ та виступи одногрупників (схеми аналізу та самоаналізу додаються);</p> <p>2) напишіть вступну та завершальну частини свого майбутнього виступу на вашій першій авторській виставці або захисті дизайнерського проекту (по 3 – 4 речення, обсягом по 50 – 60 слів кожна структурна частина – вступ і завершення); продумайте доцільні оригінальні прийоми вступної та фінальної частин свого виступу; підготуйтеся до виголошення цих частин промови на практичному занятті;</p> <p>3) проаналізуйте текст промови (за вашим фахом) з погляду використання риторичних виражальних засобів (фонетичних, лексичних і синтаксичних); запишіть свої міркування у формі тез (творчі завдання).</p>	5
<p>Тема 7. Культура професійної діалогічної мови (1 год.)</p> <p>Завдання (на вибір):</p> <p>1) складіть порівняльну таблицю, охарактеризувавши поняття: <i>дискусія, диспут, дебати, полеміка</i>;</p> <p>2) ознайомтеся з сайтом Центр культури української мови (https://centrkum.blogspot.com/); долучіться до його роботи, запропонувавши цікаві матеріали для його наповнення (творче завдання).</p>	5
<p>Тема 8. Етика дискусивно-полемічного мовлення. Технології комунікативного впливу</p>	5

Завдання: підготуйтеся до навчальної дискусії за своїм фахом (перелік тем додається): продумайте тезу та доберіть аргументи (короткі, точні, "ударні", побудовані на причиново-наслідкових зв'язках), узгодьте послідовність їх використання; завчасно доберіть контраргументи для критики положень опонента; обміркуйте тактику комунікативного впливу на суперників; підготуйте мовленнєві формули "відступу"; пам'ятайте про мовний етикет; стисло запишіть тезу, аргументи та контраргументи за темою дискусії (творче завдання).	
Тема 9. Мовний етикет як складник культури мовлення фахівця. Гендерні та вікові аспекти спілкування (1 год.) Завдання: Виконання вправ, тестових завдань.	5
<i>Разом: 10 год.</i>	<i>Разом: 45 балів</i>
Змістовий модуль II. Культура писемного мовлення як чинник творення лінгвального (фахового) простору	
Тема 10. Динаміка мовної норми і проблеми кодифікації (1 год.) Завдання: Виконання вправ, тестових завдань; редагування текстів (за електронними ресурсами).	5
Тема 11. Український правопис у контексті мовних інновацій (1 год.) Завдання: Виконання вправ, тестових завдань; редагування текстів (за електронними ресурсами).	5
Тема 12. Лексична та фразеологічна правильність мовлення (2 год.) Завдання: Виконання вправ, тестових завдань; редагування текстів (за електронними ресурсами).	5
Тема 13. Граматична парадигма в лінгвальній культурі фахівця (2 год.) Завдання: Виконання вправ, тестових завдань; редагування текстів (за електронними ресурсами).	5
Тема 14. Синтаксичні аспекти культури мовлення (2 год.) Завдання: Виконання вправ, тестових завдань; пунктуаційно-орфографічне редагування текстів (за електронними ресурсами).	5
<i>Разом: 8 год.</i>	<i>Разом: 25 балів</i>
Усього:	70 балів

6.3. Критерії оцінювання самостійної роботи

Захист проєкту:

5 балів – студент глибоко та міцно засвоїв матеріал, опрацював основну та додаткову літературу; виявив креативність у творчому використанні набутих знань та вмінь, вичерпно, послідовно, грамотно оформив роботу та презентацію; дотримувався норм усного і писемного мовлення.

4 бали – студент міцно знає матеріал, опрацював основну і додаткову літературу, правильно оформив роботу та презентацію; дотримувався норм усного і писемного мовлення, але наявні незначні помилки.

3 бали – студент має поверхневу обізнаність з основною і додатковою літературою, суттєві помилки у виконанні роботи промови та презентації; не дотримувався норм усного і писемного мовлення.

1–2 бали – наявна значна кількість суттєвих помилок, роботу та презентацію оформлено некоректно, не в повному обсязі.

Творчі завдання:

5 балів – студент має системні, міцні знання в обсязі та в межах вимог навчальної програми, усвідомлено використовує їх у стандартних і нестандартних ситуаціях; уміє самостійно аналізувати, оцінювати, узагальнювати опанований матеріал виявив креативність у творчому використанні набутих знань та вмінь.

4 бали – студент добре володіє матеріалом програми, уміє аналізувати та систематизувати інформацію, використовує загальновідомі докази із самостійною і правильною аргументацією.

3 бали – студент відтворює основний навчальний матеріал програми; здатен з помилками та неточностями дати визначення понять.

1-2 бали – студент відтворює незначну частину навчального матеріалу, передбаченого програмою, може виконати тільки елементарні завдання.

Виконання вправ і редагування текстів:

5 балів – робота не містить помилок;

4 бали – робота містить 1 помилку;

3 бали – робота містить 2-3 помилки;

2 бали – робота містить 4-5 помилок;

1 бал – робота містить більше 5-ти помилок.

Виконання тестових завдань:

по **1 балу** за правильну відповідь на кожне тестове завдання.

6.4. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання:

Модульний контроль здійснюється у формі написання студентом модульних контрольних робіт.

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи:

Форми проведення модульного контролю	Максимальні бали	Критерії оцінювання
I модуль		
Контрольне тестування (25 питань)	25	1 бал за кожну правильну відповідь
II модуль		
Письмова робота	10	<p>9- 10 балів – студент виявив креативність у творчому використанні набутих знань та вмінь, вичерпно, послідовно, грамотно виконав завдання; дотримувався норм усного і писемного мовлення.</p> <p>6-8 балів – студент міцно знає матеріал, опрацював основну і додаткову літературу, правильно оформив письмове завдання; дотримувався норм усного і писемного мовлення, але наявні незначні помилки.</p> <p>3-5 балів – студент має поверхневу обізнаність з основною і додатковою літературою, суттєві помилки у виконанні завдання; не дотримувався норм усного і писемного мовлення.</p>

		1 – 2 бали – наявна значна кількість суттєвих помилок, завдання виконано не в повному обсязі та некоректно.
Контрольне тестування (15 питань)	15	1 бал за кожну правильну відповідь

6.5. Форма проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Формою семестрового контролю з курсу «Українські студії. Історія української культури. Культура усного та писемного мовлення (українська)» є комплексний письмовий екзамен.

Екзаменаційний білет містить 3 завдання:

- 1 питання – теоретичне з дисципліни «Українські студії: Історія української культури» (10 балів);
- 2 питання – теоретичне з дисципліни «Українські студії: Права людини, громадянина України» (15 балів);
- 3 питання – практичне (тестове) завдання з дисципліни «Українські студії: Культура усного і писемного мовлення (українська)» (15 тестових завдань, максимально – 15 балів).

Критерії оцінювання тестових завдань з дисципліни «Культура усного і писемного мовлення (українська)»:

по 1 балу за кожну правильну відповідь (від 0 до 15 балів).

Умови допуску:

студент не має заборгованостей за самостійні семестрові завдання та модульні контрольні роботи, брав участь у практичних заняттях.

Позитивна оцінка з іспиту виставляється, якщо студент має не менше 35 вагових балів у підсумковому рейтингу та виконав умови допуску до семестрового контролю.

Розрахунок загальної кількості балів:

кількість вагових балів за результатами поточного контролю (від 35 до 60) додається до кількості балів, отриманих студентом за екзаменаційну роботу (від 1 до 40).

Дистанційний формат проведення екзамену передбачає виконання підсумкового контролю у вигляді онлайн-тестування (письмова відповідь з використанням відеоконференції в Skype / Google Hangouts Meet; практична (тестова) робота в базі електронного навчання Moodle) за такими ж критеріями оцінювання.

6.6. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю:

1. Українська мова – національна мова українського народу, одна з форм вияву національної культури. Місце української мови серед мов світу.
2. Походження української мови. Основні концепції у питанні про зародження і розвиток української мови як окремої слов'янської.
3. Основні тенденції розвитку української літературної мови на сучасному етапі. Білінгвізм соціальний та індивідуальний. Державний статус української мови. Функції державної мови.
4. Ознаки літературної мови: унормованість, кодифікованість, багатофункціональність, стилістична диференціація, наддіалектність, високий ступінь престижності.
5. Комунікативні якості мовлення: правильність, змістовність, логічність, точність, доречність, стислість, достатність, виразність, багатство.

6. Стилiстична система сучасної української мови. Характеристика функціональних стилів і підстилів мовлення. Взаємозв'язок і взаємодія стилів.
7. Мовленнєві жанри функціональних стилів.
8. Мовні і жанрові особливості, текстові норми наукового та офіційно-ділового стилів.
9. Культура усного спілкування. Технічні показники виразного мовлення: дихання, голос, дикція, інтонаційне багатство. Акцентуаційні норми. Логічний наголос як засіб досягнення логічності мовлення.
10. Засоби ритміко-інтонаційної організації мовленнєвого потоку: інтонація, логічні та психологічні паузи, логічний наголос.
11. Інтонація та її компоненти: мелодика, темп, тембр мовлення, інтенсивність мовлення, фразовий наголос.
12. Основні орфоепічні норми української мови. Особливості вимови голосних і приголосних звуків, звукосполучень, слів іншомовного походження.
13. Основні закони милозвучності української мови. Фонетичні засоби милозвучності мови (чергування /y/ – /e/, /i/ – /ï/; варіанти прийменників і префіксів).
14. Наголос як фонетичне явище. Типи наголосу: словесний, логічний, емпатичний. Норми наголошування в українській літературній мові.
15. Публічний виступ як різновид фахової мовленнєвої діяльності. Модуси публічного виступу: логос, етос, пафос.
16. Етапи підготовки до публічного виступу.
17. Стратегія і тактика публічного виступу.
18. Мета публічного виступу: інформування чи переконання (поінформувати, навчити, розважити, заохотити, переконати, презентувати себе).
19. Аналіз аудиторії, її ознаки, мотиви, інтереси, установки.
20. Вибір теми, розроблення предмету промови. Методи підготовки: вивчення першоджерел, збирання матеріалу, виписки, зберігання інформації.
21. Структура промови. Види, функції, різновиди прийомів вступу та завершення виступу. Особливості композиції основної частини.
22. Коректні й некоректні прийоми аргументації.
23. Способи інтеграції структурних компонентів тексту: прийоми когезії, проспекція, ретроспекція.
24. Прийоми встановлення контакту з аудиторією. Засоби активізації слухачів.
25. Зовнішня культура комунікації. Невербальні засоби комунікативного впливу: вигляд, міміка, зоровий контакт, кінесика, паралінгвістичні чинники. Обставини спілкування. Зони комунікації.
26. Ділова бесіда як різновид професійної діалогічної мови. Стратегія ведення бесіди.
27. Модель та характерні особливості ділової телефонної розмови.
28. Етика інтернет-спілкування.
29. Суперечка як основа дискусивно-полемічної мови. Стратегія, етапи, види суперечки.
30. Полемічні прийоми: коректні та некоректні.
31. Прийоми встановлення контакту з аудиторією. Техніка відповідей на питання, нейтралізації заперечень.
32. Специфіка форм дискусивно-полемічного спілкування (дискусія, диспут, дебати, полеміка).

33. Особливості українського мовленнєвого етикету. Мовленнєвий етикет ділового спілкування.
34. Мовні моделі звертання, ввічливості, вибачення, погодження тощо.
35. Мовний етикет академічного навчального середовища.
36. Гендерний аспект фахового спілкування. Гендерні характеристики комунікативної поведінки. «Чоловічий» і «жіночий» типи слухання. Фемінітиви і маскулінітиви в українській мові ХХІ ст.
37. Вікові аспекти спілкування. Молодіжний сленг. Студентський жаргон.
38. Мовна норма як одне з основних понять культури мовлення. Ознаки мовної норми.
39. Система мовних норм: орфоепічні, акцентуаційні, лексико-фразеологічні, морфологічні, синтаксичні, графічні, орфографічні, пунктуаційні, стилістичні.
40. Українська орфографія. Принципи української орфографії.
41. Основні зміни в новій редакції українського правопису (2019).
42. Орфографічні норми. Позначення м'якості приголосних на письмі. Найважливіші правила вживання м'якого знака, апострофа (в питомих українських і запозичених словах).
43. Фонетичні процеси чергування голосних і приголосних звуків, відображення цих явищ на письмі. Уподібнення) приголосних, позначення асимілятивних змін на письмі (орфографічно). Правопис слів з подовженням і подвоєнням приголосних. Спрощення в групах приголосних та позначення його на письмі.
44. Правопис найуживаніших префіксів і суфіксів.
45. Правопис слів іншомовного походження (правила написання *и, і, ї*; подвоєння приголосних у загальних і власних назвах іншомовного походження).
46. Основні правила вживання великої літери у власних назвах.
47. Складні слова. Написання складних слів разом, через дефіс. Складноскорочені слова. Способи творення, правопис аббревіатур.
48. Лексичне багатство мовлення. Особливості вживання у мовленні багатозначних слів, омонімів, антонімів.
49. Точність мовлення і синонімія. Вибір синоніма із синонімічного ряду. Перифрази. Евфемізми.
50. Пароніми. Типові лексичні помилки, зумовлені явищем паронімії. Плеоназм, тавтологія як елемент засміченості мовлення.
51. Особливості використання загальноновживаної (стилістично нейтральної) і стилістично забарвленої лексики. Чистота мовлення і вживання просторічної, жаргонної, діалектної лексики.
52. Доцільність уживання іншомовної лексики, канцеляризмів у різних стилях мовлення. Точність мовлення і слова-терміни. Особливості вживання у мовленні термінологічної лексики.
53. Фразеологічні норми сучасної української літературної мови. Особливості вживання фразеологізмів у різних стилях мовлення.
54. Особливості використання граматичних форм іменників у фаховому мовленні (категорії роду, числа, відмінка). Труднощі словозміни іменників.
55. Прикметники у фаховому дискурсі: труднощі у творенні та вживанні форм ступенів порівняння, порівняльних конструкцій. Правопис складних прикметників.
56. Особливості використання числівників: відмінювання числівників, зв'язок з іменниками. Мовні формули на позначення часу.

57. Особливості вживання і правопису дієслівних форм. Труднощі творення, правопису й уживання дієприкметників, дієприслівників.

58. Особливості вживання службових частин мови (прийменників, сполучників, часток) у фаховому мовленні.

59. Складні випадки керування (прийменникового і безприйменникового). Способи відтворення українською мовою російськомовних конструкцій з прийменником *по*.

60. Пунктуаційні норми сучасної української літературної мови. Розділові знаки при однорідних і відокремлених членах речення, звертаннях. Пунктуація у складних реченнях.

6.7. Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	100–90 балів	Відмінно – відмінний рівень знань / умінь / навичок в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82–89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань / умінь / навичок в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75–81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань / умінь / навичок з незначною кількістю помилок
D	69–74 балів	Задовільно – посередній рівень знань / умінь / навичок із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60–68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань / умінь / навичок
FX	35–59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1–34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Навчально-методична карта дисципліни «Українські студії. Культура усного і писемного мовлення» (див. окремий файл)

8. Рекомендовані джерела

8.1. Основна література

1. Заболотний О., Заболотний В. Правильне мовлення. Київ, 2020. 272 с.
2. Маруніч І., Гайдаєнко І. Ділове спілкування та культура мовлення. Київ, 2019. 224 с.
3. Мельник Т., Струганець Л., Бобесюк О. Культура мови: від теорії до практики. Київ, 2015.
4. Микитюк О. Сучасна українська мова: самобутність, система, норма : навч. посіб. 6-те вид., зі змін. Львів : Львівська політехніка, 2020. 440 с.
5. Пасинок В. Г. Основи культури мовлення. Київ, 2019. 184 с.

8.2. Додаткова література

1. Антисуржик : Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити : посібник / Заг. ред. О. Сербенської. Л. : Світ, 1994. 150с.
2. Антоненко-Давидович Б. Д. Як ми говоримо. К. : Центр навчальної літератури, 2019. 284 с.
3. Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови. Львів : Світ, 2003. 434 с.
4. Бас-Кононенко О. В., Гнатюк Л. П. Українська мова. Теорія, завдання, тести : навч. посіб. К. : Знання, 2009. 405 с.
5. Богдан С. Мовний етикет українців : традиції і сучасність. К. : Рідна мова, 1998. 476 с.
6. Бондар О. І., Карпенко Ю. О., Микитин-Дружинець М. Л. Сучасна українська мова : Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія / Навч. посіб. К. : ВЦ «Академія», 2006.
7. Видайчук Т. Л. (2021). Історія української мови у вимірах освітнього процесу початку ХХ століття. *Мова: класичне – модерне – постмодерне*. № 7, с. 50 – 67.
8. Вінтонів М. О. Речення-висловлення з фокусом контрасту в сучасній українській мові // Український синтаксис: навчально-практичний комплекс / А. П. Загнітко, М. О. Вінтонів, Л. В. Сегін. Донецьк-Слов'янськ : ДонНУ, 2010. С. 382 – 388.
9. Волкотруб Г. Й. Практична стилістика сучасної української мови: навч. посібник. Тернопіль : Підручники і посібники, 2004. 256 с.
10. Городенська К. Г. Українське слово у вимірах сьогодення / Ін-т укр. мови НАН України. Київ : КММ, 2014. 124 с.
11. Горохова Т. О. Оптимізація методів формування української культуромовної особистості майбутніх учителів в умовах дистанційного навчання. *Молодий вчений*. 2020. №4 (80). С. 596-572.
12. Грей Дж. Чоловіки з Марса, жінки з Венери / Пер. з англ. К. : Компанія ОСМА, 2015. 312 с.
13. Дроботенко В. Ю. Українська мова в ЗМІ : практикум. Донецьк : ДонНУ, 2012. С. 238 – 240.
14. Дружененко Р. С. Рекламний текст як засіб навчання культури мовлення студентів журналістських спеціальностей. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*. Вип.14-15 (170-171). С. 66 – 69.
15. Єлисовенко Ю. П. Ораторське мистецтво: постановка голосу й мовлення : навч. посіб. / За ред. В. В. Різуна. К., 2008.
16. Заєць В. Г. Форми дієприкметників: способи врегулювання порушень мовної норми (на матеріалі сучасної української мови). *Studia Philologica* : зб. наук. пр. 2017 (8). С. 24-28.
17. Зубков Микола. Норми та культура української мови за оновленим правописом. Ділове мовлення. 2-ге вид., доп. і змін. К. : Арій, 2019. 608 с.
18. Караман С. О., Караман О. В., Бакум З. П. Сучасна українська літературна мова : підручник. Част. I. Фонетика. Фонологія. Графіка. КМПУ ім. Б. Д. Грінченка, 2005. 188 с.
19. Караман С. О., Караман О. В. Орфоепічний тренінг. Фонетика. Орфоепія. Стилiстика. Риторика. Завдання і вправи : навчальний посібник. 3-тє видання перероб. і доп. КМПУ ім. Б. Д. Грінченка, 2009. 184 с.
20. Колотілова Н. А. Риторика. К. : Центр учбової літератури, 2007. 232 с.
21. Масенко Л. Мова і суспільство : Постколоніальний вимір. К. : Вид. дім “КМ Академія”, 2004. 163 с.
22. Мацько Л. І., Кравець Л. В. Культура української фахової мови : навч. посіб. К. : ВЦ "Академія".

2007.

23. Лахно Н. В. Інноваційні методи навчання в риторичній освіті психологів. Наукова скарбниця освіти Донеччини. Донецьк : Донецький нац. ун-т, 2011. С. 45-48.
24. Остапченко О. В. Українська мова в грі : проблемні завдання, конкурси, змагання, цікаві факти, тести, квести : навч. посіб. К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2018. 224 с.
25. Остапченко О. В., Радченко А. Ф. Тестові завдання з української мови : практичний посібник для студентів. К. : Київський національний університет імені Т. Шевченка, 2006. С. 60 – 95.
26. Плющ Н. П., Бондаренко В. В. Сучасна українська мова. Орфоепія : навч. посіб. К. : Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2009.
27. Сучасна українська літературна мова : навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / С. О. Караман, О. В. Караман, М. Я. Плющ та ін.; за ред. С. О. Карамана. К. : Літера ЛТД, 2011. 560 с.
28. Погрібний А. Г. Світовий мовний досвід та українські реалії. К., 2002.
29. Пономарів О. Культура слова : Мовностилістичні поради : навч. посібник. 2-ге вид., стереотип. К. : Либідь. 2001. С. 16 – 32.
30. Пономарів О. Д. Стилістика сучасної української мови. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2000. 248 с.
31. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування. К. : Т-во «Знання», КОО, 2008. С. 44 – 59.
32. Радченко А.Ф. Основи наукового вивчення наголосу української мови. *Două decenii de la înființarea specializării Limba și literatura ucraineană la Facultatea de Litere .Universitatea Babeș–Bolyai din Cluj-Napoca.* 2020. С. 138-149.
33. Різун В. В., Непийвода Н. Ф., Корнеєв В. М. Лінгвістика впливу: Монографія. К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2005.
34. Русанівський В. М. Історія української літературної мови. Підручник. К. : АртЕк, 2001.
35. Русаченко Н. Особливості функціонування чергувань приголосних у процесах словозміни сучасної української літературної мови. *Українська мова і література в школах України.* 2014. № 3. С. 20 – 24.
36. Саєвич І. Г. Роль людського чинника у мові : людина – мова – світ. *Українська мова і література в школах України.* 2014. № 7-8. С. 9 – 12.
37. Сербенська О. Голос і звуки рідної мови. Львів : Априорі, 2020. 280 с.
38. Сербенська О. Культура усного мовлення. К. : Центр навчальної літератури, 2004. 216 с.
39. Стишов О. А. Динаміка лексичного складу сучасної української мови. Лексикологія. Лексикографія : навч. посіб. Біла Церква : «Авторитет» ФОП Курбанова Б. В, 2019. 198 с.
40. Сучасна українська мова: Підручник / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін.; За ред. О. Д. Пономарева. – 3-є вид. К. : Либідь, 2005. 400 с.
41. Ткаченко О. Мовне самоствердження українців на тлі історичного досвіду народів світу. *Дивослово.* 1994. № 4. С. 15 – 19.
42. Ткачук О. Деякі аспекти проблеми походження української мови. *Дивослово.* 1998. № 2. С. 10 – 11.
43. Тоцька Н. І. Засоби милозвучності української мови. *Українське мовознавство.* К., 2000. Вип.22.
44. Тоцька Н. І. Сучасна українська літературна мова. Фонетика. Орфоепія. Графіка і орфографія : Завдання і вправи : навч. посібник. К.: Вища школа, 1995. 51 с.
45. Українська мова за професійним спрямуванням : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. С. Караман, О. А. Копусь, В. І. Тихоша та ін. К. : Літера ЛТД, 2013. 544 с.

46. Український правопис / НАН України, Інститут мовознавства ім. О. Потебні; Інститут української мови. К., 2019. 392 с.
47. Флемінг К. Говорити легко та невимушено. Х. : Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2020. 240 с.
48. Ющук І. Якою мовою розмовляла Київська Русь. *Золоті ворота*. 1993. № 6. С. 121 – 134.
49. Ющук І. П. Українська мова. Підручник для студ. філолог. спец. вищ. навч. закл. К. : Либідь, 2004. 640 с.
50. Vintoniv Mykhailo, Vintoniv Tatiana, Sydorenko Olena. Onymian and Appellativian Names in the Ukrainian Ergonomicon Mundo Eslavo 20 (2021). P. 68-85.
51. Metcalf, C. W., Felible, Roma. Lighten Up: Survival Skills for People Under Pressure. Basic Books, 1993. 304 с.

8.3. Довідкова література, словники:

1. Великий тлумачний словник української мови / Уклад. і голов. ред.. В.Т. Бусел. К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2003. 1440 с.
2. Головащук С. І. Складні випадки наголошення: Словник-довідник. К. : Либідь, 1995. 192с.
3. Головащук С. І. Словник наголосів : Понад 20 000 слів. К. : Наук. думка, 2003. 320 с.
4. Гриценко Т. Б. Українська мова та культура мовлення. Вінниця : Нова книга, 2003. 472 с.
5. Довідник з культури мови / За ред. С. Я. Ермоленко. К. : Вища школа, 2005. 400 с.
6. Жайворонок В. В. Велика чи мала літера? [Текст] : словник-довідник : бл. 10000 номінацій / В. В. Жайворонок. К.: Наукова думка, 2004. 203 с.
7. Коломієць М. П., Регушевський Є. С. Словник фразеологічних синонімів. – К., 1988. 200 с.
8. Культура мови на щодень / Н. Я. Дзюбишина-Мельник, Н. С. Дужик, С. Я. Єрмоленко та ін. К. : Довіра. 2002. 170 с.
9. Орфоепічний словник / Укл. М. І. Погрібний. К. : Рад. шк., 1984. 629 с.
10. Орфоепічний словник української мови : В 2-х т. / За ред. М. М. Пешак. К. : Довіра, 2001.
11. Повний словник антонімів української мови / Калашник В. С., Колоїз Ж. В.; Словник фразеологічних антонімів української мови / Л. М. Полюга. К. : Довіра, 2006. 859 с.
12. Словник-довідник з культури української мови / Д. Гринчишин, А. Капелюшний, О. Сербенська, З. Терлак. К. : Знання. 2004. 367 с.
13. Словник української мови : в 11-ти т. К. : Наукова думка, 1970 – 1980.
14. Словник української мови: У 20-ти т. / Український мовно-інформаційний фонд НАН України; за ред. В. М. Русанівського. К. : Наукова думка, 2010.
15. Сучасний словник іншомовних слів : близько 20 тис. слів і словосполучень / НАН України. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. Уклад. О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк. К. : Довіра, 2006. 789 с.
16. Український орфографічний словник : понад 175 тис. слів / уклали В. В. Чумак [та ін.]; за ред. В. Г. Скляренка. Вид. 9-е, переробл. і доповн. К. : Дніпро, 2009. 1011 с.
17. Етимологічний словник української мови : у 7 т. / АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; Редкол. О. С. Мельничук (головний ред.) та ін. К. : Наук. думка, 1982.
18. Фразеологічний словник української мови: У 2-х т. К. : Наук. думка, 1993.
19. Українська літературна вимова і наголос: Словник-довідник. К. : Наук. думка, 1993.
20. Українська мова. Енциклопедія. К. : Українська енциклопедія імені М. П. Бажана, 2004. 824 с.

8.4 Інтернет-ресурси та відеоматеріали до курсу:

1. Ділова українська мова
https://pidru4niki.com/1973042038349/dokumentoznavstvo/dilova_ukrayinska_mova
2. Ділове спілкування: усна і писемна форми. Навч. посібник
https://pidru4niki.com/84441/dokumentoznavstvo/dilove_spilkuvannya_usna_i_pisemna_formi
3. Довідник з української мови. <http://www.ussr.to/All/tishkovets/movva.html>
4. За рівність мовну і позамовну! <https://commons.com.ua/uk/za-rivnist-movnu-i-pozamovnu/>
5. Культура мови і культура мовлення. Комунікативні ознаки культури мовлення // https://pidruchniki.com/1040101747600/dokumentoznavstvo/kultura_movi_kultura_movlennya_komunikativni_oznaki_kulturi_movlennya
6. Риторика як мистецтво – як навчитися грамотно спілкуватись?
<https://krasnomoves.club/ritoryka-jak-mystectvo/>
7. Словники України „on-line”. http://www.ulif.org.ua/ulp/dict_all/
8. Караман С. О., Караман О. В., Плющ М. Я. Сучасна українська літературна мова
https://pidru4niki.com/68598/dokumentoznavstvo/suchasna_ukrayinska_literaturna_mova
9. Тренажер з правопису української мови. <https://webpen.com.ua/>
10. Українська мова: Енциклопедія. <http://litopys.org.ua/ukrmova/um.htm>
11. Український правопис (2019) <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/ukrayinskij-pravopis-2019>
12. Фемінітиви в українській мові: необхідність чи надмірність?
<https://hromadske.radio/news/2017/01/24/feminityvy-v-ukrayinskiy-movi-neobhidnist-chy-nadmirnist>
13. Центр культури української мови : <https://centrkum.blogspot.com/>
14. Чуешкова О. В. Стратегія фемінізації як основний чинник творення гендернотолерантної мови (на матеріалі інтернет-дискурсу)
http://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/2_2019/part_1/11.pdf
15. <http://litopys.org.ua/pravopys/pravopys2012.htm>
16. <http://javot.net/mova/fon.htm>
17. <http://litopys.org.ua/shevelov/shev.htm>
18. https://lubbook.org/book_221.html